TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2022

LÓCS

...../2022.(.....) képviselő-testületi határozattal elfogadva

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, köszöntő

2. Lócs bemutatása - Általános településkép, településkarakter
Fekvése
Története
Településszerkezet kialakulása, gazdasági élet és szerkezet összefüggése
Településkép, településkarakter

3. Örökségünk - A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők
Régészet, Műemlékek
Helyi örökségvédelem
Helyi jelentőségű értékek
Táji és természeti értékek

4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és a településkarakter bemutatásával
Településképi szempontból meghatározó területek
Történeti településrész
Átalakuló településrészek
Beépítésre nem szánt területek

5. A településkép minőségi megformálására vonatkozó ajánlások
Építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója, - utcák, terek, közparkok, közkertek - Történeti, átalakuló, új beépítésű, beépítésre nem szánt településrészre nézve
Beépítésre szánt területek
    Történeti
    Átalakuló településrész
Beépítésre nem szánt terület
    Közterületek településképi útmutatója
Fényszennyezés

6. Jó példák bemutatása:
épületek, építészeti részletek
közterületi anyaghasználat
kerítések, kapuk
kertek
zöldfelületek
sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

A kézikönyv mind a helyben lakó, mind az idelátogató érdeklődő, tájékozódni kívánó emberek számára a település bemutatásával, az értékek megismertetésével tárja fel az épített környezet szépségeit. Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása. Nem típusmeghatározás, hanem a települések egészében fellelhető településszerkezeti, beépítési és építészeti hagyományok, a hagyományt őrző építészeti jelleg meghatározása.
A jellegzetes épületek közé a szegényparaszti, paraszt-polgári (pl. a kisvárosi eklektikus polgárház mintára épített épületeket), lakóházakat, üzletházakat, plébánia és lelkészlakokat, régi iskolákat kocsmákat, ipari emlékek közül a malmokat, gabonatárolókat is számba vettük, ezeket a település karakteres építményeinek tekintettük. Az épületek minősítését helyszíni utcaképi és egyes esetekben udvari szemrevételezéssel végeztük és fényképfelvételekkel igazoltuk. Számba vettük a kastélyokat, kúriákat, a volt uradalmi –tehát nem a falu társadalmához tartozó lakó-, és gazdasági – majorsági épületeket, volt cselédházakat, magtárakat stb.
A kézikönyv a jogszabály alkotói szerint nem egy merev lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan tovább íródik. Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van a környezetével, szomszédjaival, településével. A bejárati kapu, kerítés, a növényzet is meghatározója a települési karakternek ezért fényképfelvételeinken ezekre és a településen belüli különleges építészeti és tájképi látványokra is tekintettel voltunk. A történeti településrész lehatárolást az 1856-1860 között készült vármegyei kataszteri térképek alapján végeztük.

2. LÓCS BEMUTATÁSA - ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Fekvése

Lócs a Pós-patak mellett fekszik, Büktől északkeletre. A településtől északra Iklanberény, északkeletre Simaság, délre Bő, nyugatra Bük és Csepreg, északnyugatra pedig Tormásliget található. Kelet felől a legközelebbi település Sajtoskál.
A község a legtöbb szomszédja felől könnyen megközelíthető közúton. Főutcája a kelet-nyugati irányban húzódó 8618-as út, ezen érhető el Simaság, illetve Bük-Csepreg irányából is. Bővel a 8633-as, Iklanberénnyel a 8644-es út köti össze, déli határszélét pedig érinti még a Sajtoskál-Bükfürdő közti 8634-es út is. Vasútvonal nem érinti.

Fogadó látvány észak felől érkezve

Fogadó látvány nyugat felől érkezve

Története

Lócs község területén az előkerült régészeti leletek alapján valószínűsíthető, hogy ősidők óta élnek emberek. Késő bronzkori halomsír és cseréptöredékek kerültek elő Lócs határában lévő Nagyhalom magaslatán. Feltételezhető, hogy itt már a honfoglalás előtt korai szláv település állt. A lakói vadászattal, halászattal foglalkozhattak. Török nyelvű népek szállták meg ezt a vidéket a honfoglalás után.

Az Osli nemzetség volt a település első ismert birtokosa. Szathmár fia Miklós itteni birtokrészét a 13. században a templomosokra hagyta, majd a tőlük 14. század elején a johannitákhoz került. A faluban jelentős részt birtokoltak a helyi köznemesek is, mint a Lócsi nemzetség. A 15. században a falu már két részből, Alsó- és Felsőlócsból állt. A két településrészt valószínűleg birtokosaik szerint választották el egymástól. 18. század után már ismét egységes községként szerepel. 1605-ben császári zsoldosok dúlták fel a falut a Bocskai-felkelés alatt. A Dukai, a Felsőlócsi Nagy, a Döbrőczy- és a Hetyey-családok voltak a jelentősebb birtokosai1631-ben.
1910-ben 508 magyar lakosa volt, Sopron vármegye Csepregi járásához tartozott.
1950-ben a járás többi településével együtt Vas megyéhez csatolták. 2012-ig a Csepregi kistérség része volt.

A településszerkezet kialakulása, gazdasági élet és szerkezet összefüggése

A településről általunk fellelt első térképi ábrázolás – a Hadtörténeti Múzeum Térképtárának anyaga – az 1782-1785 évekből származik.
A térképen jól látható, hogy a településnek gyakorlatilag két különálló magja volt, amelyek a későbbiekben összenőttek. A két központ jellegű teresedés olyan helyen jött létre, ahol térségi szempontból több fontosabb út keresztezte egymást.
Az 1780-as években a település épületei/épített területei elsősorban a két teresedést keretezik. Ugyanakkor megfigyelhető az, hogy a jelenlegi Fő utcának a két központot összekötő szakasza mentén már megjelenik néhány épület, elindítva ezzel a két különálló településrész összekötését. Ez a folyamat az 1829-1866 keltezésű térképek tanulsága szerint erősödött, és a Pós-patakon túli földterületek építési területként való hasznosításával már egy sokkal egységesebb településszerkezet kezd kialakulni. A két térkép között eltelt 50-80 év változásait figyelve megállapítható, hogy a településből kivezető utak nyomvonala a településszerkezet alakulásával együttesen változott.
Az 1830-as évekre a jelenlegi Fő utca – amely a Simaság (Ságh) és Bük településeket kötötte össze - nevéből adódóan a település főútvonalává vált. Véglegesedett az Iklanberényre , Sajtoskálra és Bőre vezető utak nyomvonala.
Miután a Kossuth Lajos utcából induló Iklanberényi és Tormás-liget felé vezető utak elvesztették jelentőségüket, a főtér csomóponti szerepe is csökkent így egy zártabb, intimebb térré alakult át.

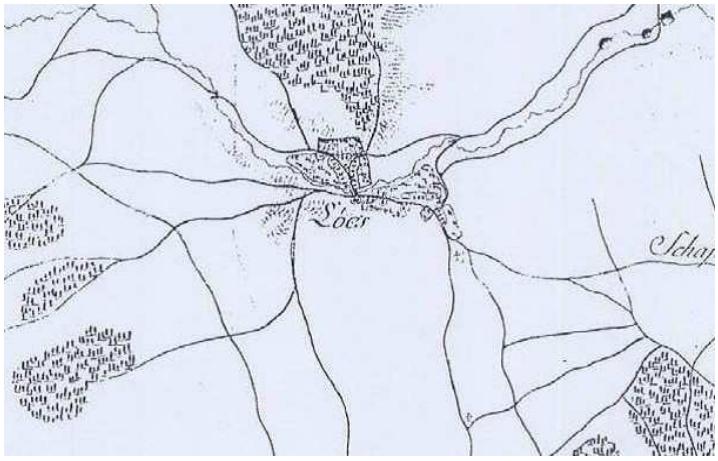

Térkép 1782-1785 évekből

Térkép 1829-1866 évekből

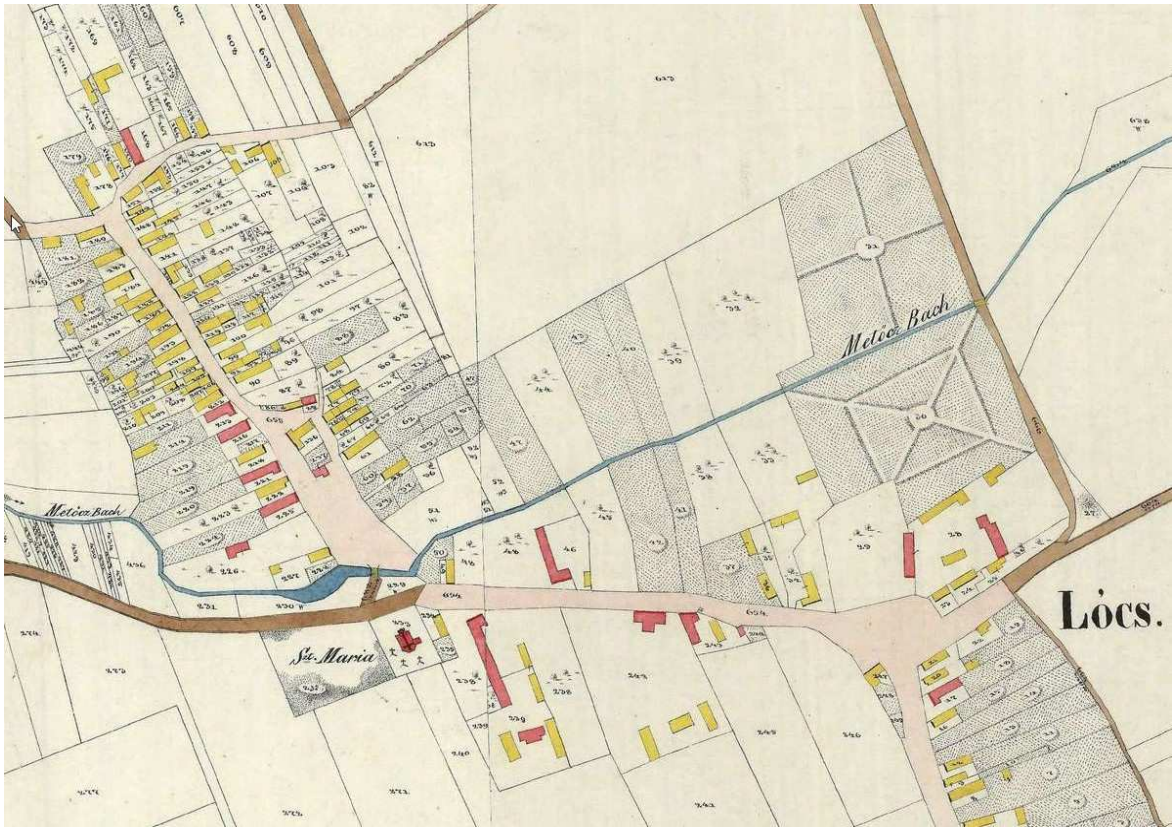

Az 1860-as években készült kataszteri térkép

A következő közel 100 év alatt kiépül a Petőfi utca mindkét oldala, és újabb telkek kerülnek kialakításra, illetve beépítésre a Fő utca iklanberényi elágazásától nyugatra eső szakaszán.
Az elkövetkező időszak legnagyobb változását a Sajtoskált és Büköt (Bükfürdőt) összekötő út megépítése jelentette. Az új út megépítésével még hangsúlyosabbá vált a település zártsága, mivel elkerülő jellege miatt jelentősen csökkent a településen átmenő forgalom. Ez lehetett az oka annak, hogy az új telekalakítások ellenére nem történt jelentősebb növekedés a település épületállományában.

2018-ban készült légi fotó

Lócs jelenlegi lakosszáma 131 fő, nemzetiségek nem élnek a településen. Az ingatlanok egy része külföldi tulajdonban van. Lévén kis lélekszámú település, Lócs intézményrendszere csak az alapvető szükségletek kiszolgálása korlátozódott: postahivatal, kultúrház és könyvtár.

A könyvtár épülete

A Polgármesteri Hivatal a katolikus templom mellett található. A gyerekek óvodába és iskolába Simaságra járnak. A háziorvos szintén Simaságon van. Közműellátása részleges, a szennyvíz hálózat nincs kiépítve.

A Polgármesteri hivatal és a katolikus templom

Egy majorság van a 222 hrsz-on, mezőgazdasági központ szerepe megszűnt, jelenleg lakás van benne, tulajdonosa juhokat is tart. A további bővebb hasznosítása kialakulóban van.

A 222/1 Hrsz-ú terület

Külterületi zártkertek, szőlők, pincék nincsenek. Elsődleges gazdálkodási ág a mezőgazdaság.

Mezőgazdasági területek Lócs határában

Településkép, településkarakter

A település főtere

Lócs mai főterének csupán a nyugati oldala őrzi a település hagyományos építészeti emlékeit. Az évszázadok alatt kialakult beépítési vonalon álló épületek nagyon szép ritmusos térfalat alkotnak. Ugyanakkor a hagyományos beépítési vonaltól és jellegtől eltérő új beépítések megbontják ezt az egységet.
A tér déli térfalát a katolikus templom, a mellette lévő Polgármesteri Hivatal, valamint a vegyeskereskedés épülete alkotja.

A települést és a főteret is keresztülszelő Pós-patak valójában két teresedéssé szakítja szét a főteret. Mint azt az intézményi funkciók elhelyezkedési is mutatja az idők folyamán településközponttá a déli teresedés vált. Sajnálatos, hogy a templom épülete túlságosan hátul helyezkedik el, és az elé épített épületek miatt (Községháza, Vegyesbolt) jelentősen veszít építészeti megjelenéséből.

A tér északi és keleti térfala átépülőben van. Az épületek döntő többsége új építésű, építési vonaluk eltérő és tömegük sem követi a hagyományos épületformákat.
Ugyanakkor ezt a nem túlkedvező képet hatásosan ellensúlyozza a tér dús zöldje.

Petőfi utca – Fő utca csomópontja

A települést átszelő utak csomópontjában létrejött tér térfalai még nem alakultak ki teljesen, ami miatt a tér még befejezetlen hatást nyújt.

Arany János utca

Az utca kissé tölcséresedő vonalával, hangulatos épületeivel egy kellemes, régi utca képét mutatja. Az épületek az elmúlt évtizedekben jelentősen nem változtak. Ugyanakkor – elsősorban osztrák tulajdonosok megjelenésével – az öreg házakat eredeti állapotukban újítják fel.

Fő utca

Ez az utca Lócs egyik legváltozatosabb utcája. Míg az északi térfala foghíjakkal tűzdelt, addig a déli térfalán hol zártsorú, hol oldalhatáros beépítés váltakozik. Karakteres növényállománya van, az összkép, azonban elsősorban a jelentős foghíjak miatt nem nevezhető egységesnek.

Petőfi utca

A polgáriasabb beépítésű Arany János utcával szemben a Petőfi utca épületei, kerítései és növényzete igazi falusias hangulatot árasztanak. Itt is a Lócsra jövő új tulajdonosok igényesen újítják fel a régi parasztházakat, ami nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az utca mindmáig meg tudta őrizni eredeti karakterét.

3. ÖRÖKSÉGÜNK - A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, MŰEMLÉKI, TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

RÉGÉSZET

Török domb: hrsz.: 018/2
Templom: hrsz.: 190/2, 55/3, 192/3, 192/4, 190/1, 191/1, 192/2, 191/2, 203
Páskum (Simaság igazgatási területéről kis része nyúlik át) hrsz.: 090/12, 090/13, 090/14, 020/26, 020/25, 020/6, 029/29, 029/27, 043, 041/2, 041/1, 020/23, 020/22

MŰEMLÉKEK

Római katolikus templom és temető
Fő u. 52 . hrsz.:192/3, 191/1, 191/2
R. k. templom és temető ex-lege műemléki környezete hrsz.: 192/4, 192/2, 203, 55/3, 0121/10, 195/3, 78, 187, 84, 83

A Kisasszonyról elnevezett római katolikus templom elődje már a középkorban állhatott. A reformáció idején evangélikus anyaegyházként Makkoshetye és Iklanberény tartozott hozzá. 1656-ban és 1669-ben kerületi gyűlést tartottak itt. Valamikor az ezt követő időben vették vissza a katolikusok és Sajtoskál plébániájához csatolták. 1733-ban még nem volt tornya, azt valószínűleg a következő évben zajlott felújítás során emelték A templom kapuja neoromán stílusú, felette magasodik a homlokzatból kilépő magas, neoromán kőfaragású ablakokkal díszített torony, amelynek párkánya alatt, kialakított szoborhelyeken négy kőszobor áll. A sisak gömbben végződik, amelyen kettős keresztet helyeztek el.

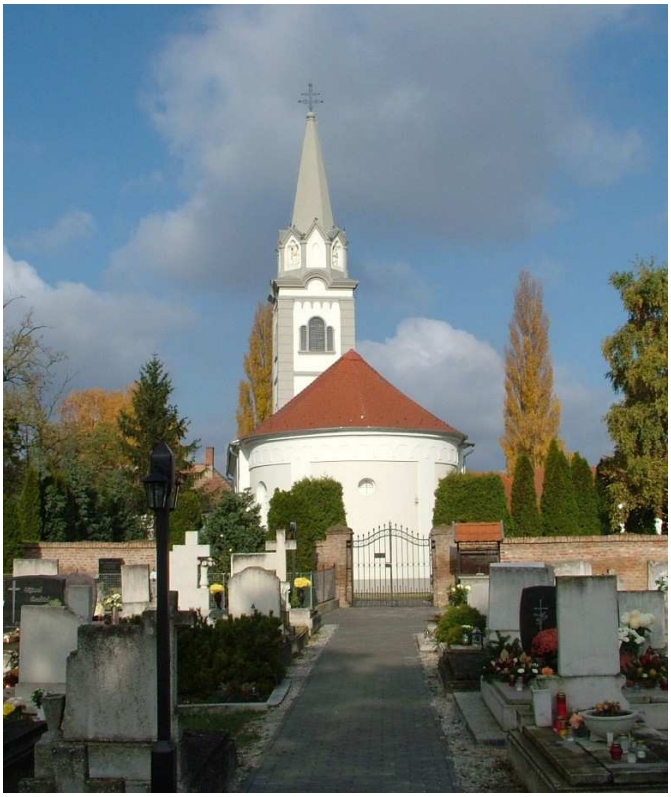

Az épület belsejében a karzat két sokszögű oszlopa tűnik fel először, felette a mellvéd ívesen kialakított. A négyszakaszos hajót csehboltozat fedi. A szentély félkörívesen záródik, ablakai román stílusúak. Az egyszerű főoltár feletti Mária-képet két térdelő angyal szobra fogja közre. Két szembeállított mellékoltár is található még itt. A szépen faragott szószék kosarán a négy evangélistát ábrázolták.

Csikor-kúria
Fő u. 37. hrsz.: 81, 82/2, 81, 82/1, 82/1

A kúriát a XVIII. század második felében emeltették barokk stílusban, majd 1900 körül átépítették. Szabadonálló, földszintes, L alaprajzú épület. Utcai homlokzatán a keretelt ablakok felső részét stilizált zárókő díszíti, az ablakok között pálcás díszítés húzódik. A bal oldali oldalhomlokzat végéhez gazdasági melléképület csatlakozik. A jobb oldali oldalhomlokzat felett háromszög-oromzat látható. Az épület ablakainak egykori barokk keretelése és vasrácsa máig is megvan. Az udvarba barokk jellegű pilléres kapu vezet be, ettől jobbra magtár áll.

Kerítésépítmény
Fő u. 37. hrsz.: 81

Magtárépület
Fő u. 37. hrsz.: 81, 82/2

Csikor-kúria ex-lege műemléki környezete
hrsz.: 203, 55/3, 78, 200, 194, 196/2, 197, 198, 199/1, 80, 83, 84, 87, 88

HELYI ÖRÖKSÉGVÉDELEM

Evangélikus templom
Arany J. u. hrsz: 100

Az evangélikus imaház széleskörű összefogással 1937- ben épült fel. A 60 személy befogadására alkalmas hajlék templomi felszereléssel, szószékkel, oltárral, az Utolsó vacsorát ábrázoló oltárképpel, keresztelőkúttal, harmóniummal, s értékes, fából készült padozattal rendelkezik. Külső-belső felújítására, hatalmas helyi ökumenikus összefogással 1999-ben került sor.

Lakóház
Arany J. u. 2. Hrsz: 185/1

A településközpontban fekvő a XX. század elején épült polgári jellegű épület. Vegyes (tégla és vályog) falazatú. Az utcai homlokzat szimmetrikus elosztású ablakai 4 osztásosak, a keretezett ablakok felett díszítő elemek találhatók. Az épület további hangsúlyos eleme a homlokzatot tagoló középrizalit.

Lakóház
Arany J. u. 12. hrsz: 180.

Lócs településközpontjában fekvő, a XX. század elején épült, szépen felújított. oldalhatáron álló, az utcával párhuzamos tetőgerincű, L alaprajzú polgári jellegű épület. Az épület vegyes (tégla és vályog) falazatú. Az utcai homlokzat szimmetrikus elosztású páros ablakai 3 osztásosak, a keretezett ablakok felett díszítő elemek és egy övpárkány találhatók. Az épület további hangsúlyos elemei: a homlokzatot tagoló három vakolt lizéna.

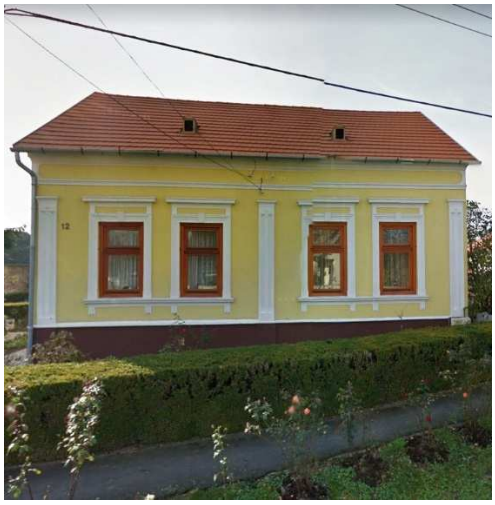

Lakóház
Arany János u. 41. hrsz.: 123

Lócs településközpontjától északra fekvő, utcafrontos beépítésű a XX század elején épült, L alaprajzú polgári jellegű épület. Vegyes (tégla és vályog) falazatú. Az utcai homlokzat szimmetrikus elosztású, keretezett ablakai 4 osztásosak. Az épülethez tartozó további hangsúlyos elem 4 „kőbábú”.

Lakóház
Fő utca 21. hrsz.: 68/2.

A település központjától keltre fekvő, szabadonálló, nyeregtetős, oldaltornácos, cseréppel fedett XIX században épült, de a XX. század végén felújított, tetőteres épület.

Lakóház
Kossuth u. 3. hrsz.: 137/1

Lócs településközpontjától északra fekvő, utcafrontos beépítésű a XX század elején épült, oldalhatáron álló, az utcával párhuzamos tetőgerincű, L alaprajzú polgári jellegű épület. Az épület vegyes (tégla és vályog) falazatú. Az utcai homlokzat szimmetrikus elosztású páros ablakai 6 osztásosak, az ablakok felett díszítő elem található. Az épület további hangsúlyos elemei: a homlokzatot tagoló három vakolt lizéna.

Lakóház
Kossuth u. 8. hrsz.: 152.

A település központjától északra fekvő, oldalhatáron álló, nyeregtetős, oldaltornácos, cseréppel fedett XIX században épült, épület.

Lakóház
Fő utca 32., 34., 36. hrsz.: 202, 201, 200

A meglehetősen egyszerű kiképzésű kúria építési idejét nehéz meghatározni, talán a XIX. század első felében emeltek. Szabadon álló, földszintes, hosszan elnyúló, téglalap alaprajzú épület, ablakai szalagkeretes kiképzésűek. Utcai homlokzata napjainkban 3+K+7 osztású, az archív képen is 10 szabályos elosztású ablak látható a homlokzaton. A jobb oldali oldalhomlokzat 2 tengelyes, felette háromszög oromzat látható, a bal oldali oldalhomlokzat felett szintén háromszög-oromzat húzódik. 1945 után több lakást alakítottak ki a kúriában, illetve egy részét ki is bontottak, két ablak között ugyanis kocsi áthajtót nyitottak. (Az efölött húzódó tetőzet viszont megmaradt eredeti formájában.) Napjainkban is lakóházként hasznosítják.

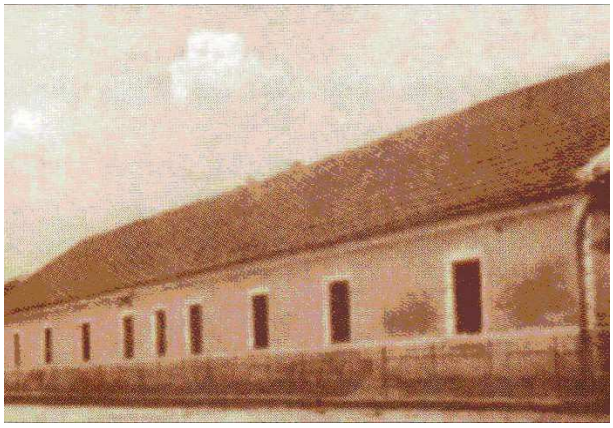
Eredeti állapot

Jelenlegi állapot

Lakóház
Petőfi S. u. 17. hrsz.: 43

A település központjától délre fekvő, utcafrontos, oldalhatáron álló, nyeregtetős, oldaltornácos, cseréppel fedett XIX. században épült épület. A XX. sz. végén felújított épület, annak ellenére megtartotta a parasztházakra jellemző karakterét, hogy tetőterét beépítették, ez egyben jó példa lehet a település többi helyi védelem alatt álló épületének felújítása során. Az épület mellett jelentős helyi értéket képvisel az épülethez tartozó kapuzat is.

HELYI JELENTŐSÉGŰ ÉRTÉKEK

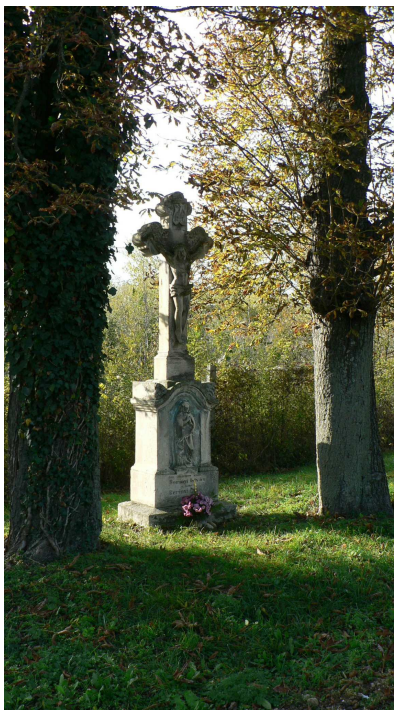

Útmenti feszület

Temetői feszület

Míves feszület

Hősi halottak emlékműve

Kerekes kút

TÁJI ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Lócs körüli táj alföldi jellegű. A nagy, kiterjedt rónaságokat csak kis foltokban szakítják meg erdősávok, mezsgyék. A Pós-patak kettészeli a községet, amelybe torkolló kisebb-nagyobb vízfolyások, csatornák, árkok rendszere behálózza a települést. Körülöttük húzódó gyepes, cserjés és fás területek üde színfoltot képeznek a homogén mezőgazdasági tájban. Az egybefüggő területekről nagy távlatokba el lehet látni. Természeti, táji értéket képeznek a szántókon, vagy azok szélén megjelenő maradvány fák, kisebb-nagyobb mezővédő sávok.

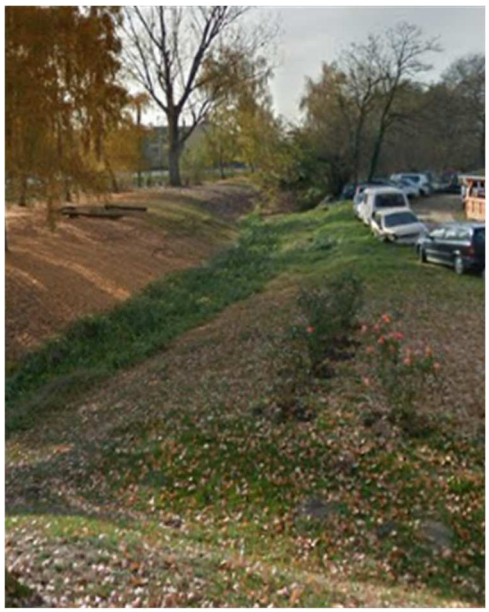

A Pós-patak a faluban

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, A TELEPÜLÉSKÉP, ARCULATI JELLEMZŐK ÉS A TELEPÜLÉSKARAKTER BEMUTATÁSÁVAL

KÜLTERÜLET ÉS BELTERÜLET

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

BELTERÜLET

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

A történeti településrészek, a legrégebben beépült községmagok, az 1856-1860 között készült vármegyei kataszteri térkép alapján lettek lehatárolva. Két történeti karakterű településrész van a legkorábbi két településrésznek megfelelően.
A beépítési mód mindkettőben egy két kivételtől eltekintve oldalhatáron álló. Az épületek formája hosszúház, vagy utcavonalon hajlított ház, A gazdasági épületek általában egybeépültek a lakóépülettel.
Az előkert mérete változó, előfordulnak előkert nélküli házak, de általános az 1,0-től 3,0m-ig terjedő.
A tetőgerinc hosszúház esetében utcára merőleges, hajlított házon utcával párhuzamos, majd az udvari szárnyon befordul utcára merőleges irányba. Oromzatos utcai homlokzatot, csonka kontyot és teljes lekontyolást egyaránt alkalmaznak. A tetőhajlásszög 30-45°. A kerítések oszlopok között változatos kialakítású fémrács, farács, kő vagy beton lábazattal, néhol sövényt is neveltek. Sok helyen megjelenik az öntött táblás mintás betonkerítés is.

Az Arany János utca

A Petőfi Sándor utca

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZ

A beépítési mód itt is oldalhatáron álló, szélesésszabálytalan alakú telken áll szabadon állóan épület. Befoglaló formájuk általában tömörebb, négyzetesebb, vannak kockaházak is. Gazdasági épület nincs mindenhol, ahol van, egy-két kivételtől eltekintve elkülönül a lakóépülettől.
Az előkert mérete változó, többnyire 3,0 - 5,0m körüli, két esetben jóval beljebb épült a lakóház. A tetőgerinc iránya változatos. Teljes lekontyolást, sátortetőt gyakran alkalmaznak. A tetőhajlásszög 30-45°. A kerítések oszlopok között változatos kialakítású fémrács, farács, sok helyütt lábazat nélkül. Igen gyakori a drótkerítés és a sövény.

A Fő utca

A Fő utca a település keleti részén

A Fő utca nyugati része

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Beépítésre nem szánt területek között a legjelentősebb kiterjedésűek a külterületi mezőgazdasági, erdőművelési területek, amelyek megjelenésükkel nagyban formálják a település képét. A szántóföldek egyhangúságát feloldja a különböző növénykultúrák váltakozása, a mezsgyerendszer, illetve az erdősávok. Az agrártáj mozaikosságát növelheti a termesztett kultúrák változatossága. A vízfolyásokat hol keskenyebb, hol szélesebb galériaerdők kísérik, amelyek jellegzetes fajkészletükkel növelik a táj diverzitását.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI MEGFORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA, - UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK - TÖRTÉNETI, ÁTALAKULÓ, ÚJ BEÉPÍTÉSŰ, BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TELEPÜLÉSRÉSZRE NÉZVE

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLET

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

Terepalakítás

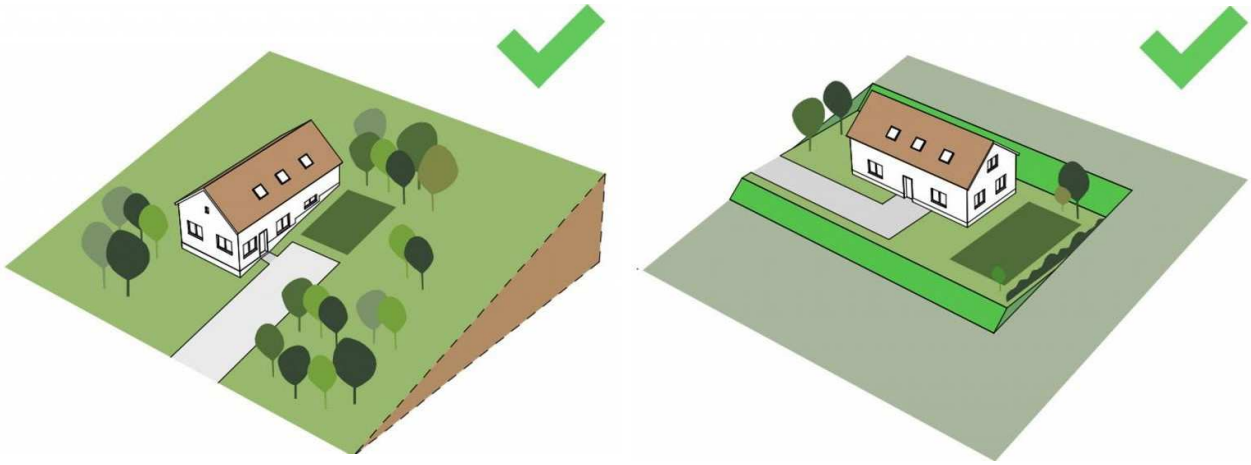

Telepítés

Épület elhelyezkedése, tetőgerinc utcához való viszonya. Az előkert mérete a domborzati viszonyoktól függ, változó.
A Kossuth Lajos utca Keleti oldalán a tetőgerincek zömében merőlegesek az utcára, a nyugati oldalon szakaszonként vegyes kialakításúak. A Petőfi Sándor utcában döntő többségben utcára merőleges irányultságúak a tetőgerincek. A Thököly Imre utcában szakaszonként eltérően párhuzamos és merőleges, ugyanez a helyzet a Dózsa György utcában is.
Az előkert méretét az utcaszakaszon kialakultnak megfelelően ajánlott megállapítani.

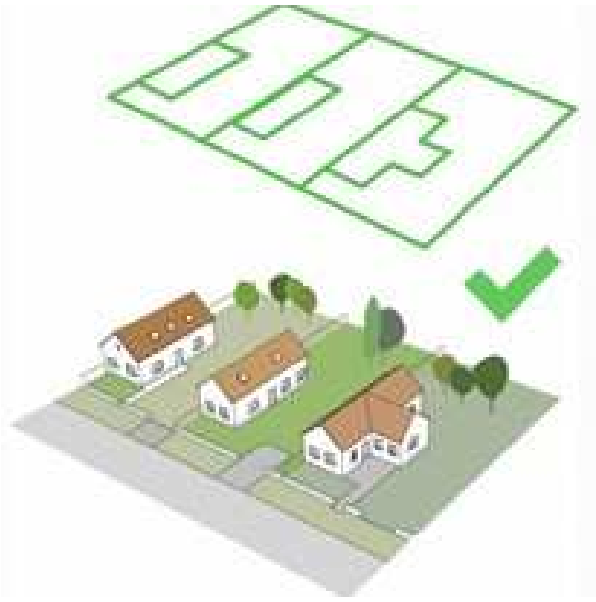

Magasság

Új beépítés esetében az utcaszakaszon meglévő épületek magasságához kell illeszkedjen az építendő épület magassága.

Tetőforma

A tetőforma és tetőgerinc az utcaszakaszon kialakulthoz alkalmazkodjon. Tetőtér beépítés esetén térdfalat csak abban az esetben lehet alkalmazni, ha az így megemelt tető gerince nem lesz jóval magasabb a szomszédokénál. A bevilágításhoz utcafrontról jól látható tetőfelületen legfeljebb három fióktetővel fedett függőleges tetőablakot lehet alkalmazni. Új beépítéseknél a tetőhajlásszög 30-45 fok között legyen.

Nem ajánlott az épület túlzottan tördelt, számtalan tetősíkból összeállított fedése.

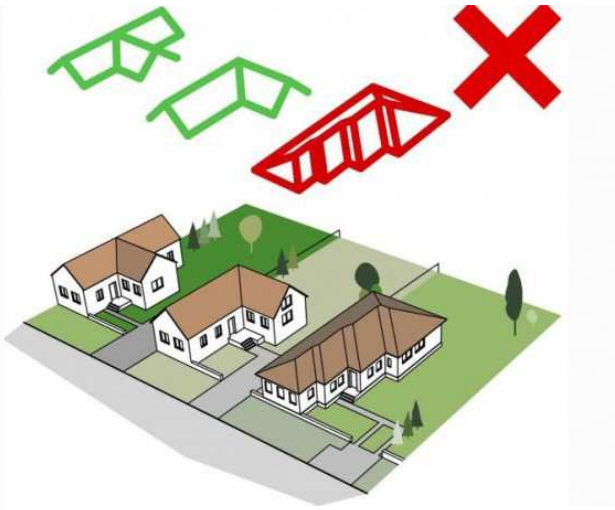

Anyaghasználat, színek

A történeti településrészeken hagyományos építőanyagokat kell alkalmazni: simított vakolat, barnára pácolt fa nyílászárók. A tetőhéjazat hagyományos színű cserép lehet. A homlokzatok színezése törtfehér, halványsárga, halvány drapp lehet a hozzáillő színű keretezéssel.

A nyílászárókat a hagyományosnak megfelelően a könyöklőpárkányig kell keretezni, félmagasságban abbahagyni nem ajánlott. A lábazat az utcai fronton kőburkolatú vagy simított beton legyen.

Műszaki berendezések

Műszaki berendezések, épületgépészeti elemek nem, vagy csak rejtetten jelenhetnek meg a közterületről látható homlokzati felületen.
A történeti településrészeken, valamint a helyi védett építmények 20m-es körzetében a teljes település ellátását biztosító felszíni energiaellátási és elektronikus hírközlési sajátos építmények, műtárgyak nem helyezhetők el. Amennyiben műszaki okból létesítésük nem kerülhető el, abban az esetben a létesítmény sajátosságának megfelelően utcaképhez illő épületen belül kell elhelyezni, vagy takaró növényzettel körbevenni, vagy terepszint alatt (aknába) telepíteni.

Kerítések, térfalak

Oszlopos, a lábazat felett áttört kerítés építése ajánlott, új sima vonalú tömör, zárt nem.

Kertek

A kert a házhoz szervesen kapcsolódik, és egyben nyit a „külvilág” felé is. Minden téren többfunkciós, hiszen átmenet a természet és az épített között, kikapcsolódásunk, pihenésünk vagy éppen kisebb-nagyobb munkálataink helyszíne, reprezentatív és intim. Egyszóval a jó kert valóságos idilli hangulatot kelt a lakójában, csodálójában.
A hagyományos parasztkert idilli hangulatú. Faluhelyen általánosságban a háromosztatú kertek dominálnak: díszesebb elő- és oldalkert, gazdasági udvar veteményessel és gyümölcsös. Minden tekintetben törekedni kell az egységesség képzésére és megőrzésére: színek, anyagok, virágok. A kertekben megtalálható kerekes kutak, régi pajták, ólak nagy értéket jelentenek a településen.
A szépen gondozott, virágos porták igazi ékei a településnek. Törekedjünk arra, hogy minden évszakban virító, változatos képet mutasson kertünk. Ehhez hozzájárulhatnak a dísznövényeken kívül a karakteres gyümölcsfák, szőlőlugasok is. Őrizzük meg kertünk egészséges, régi fáit. Újak telepítésénél igyekezzünk a térségben honos fajokból, fajtákból választani.

ÁTALAKULÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Terepalakítás

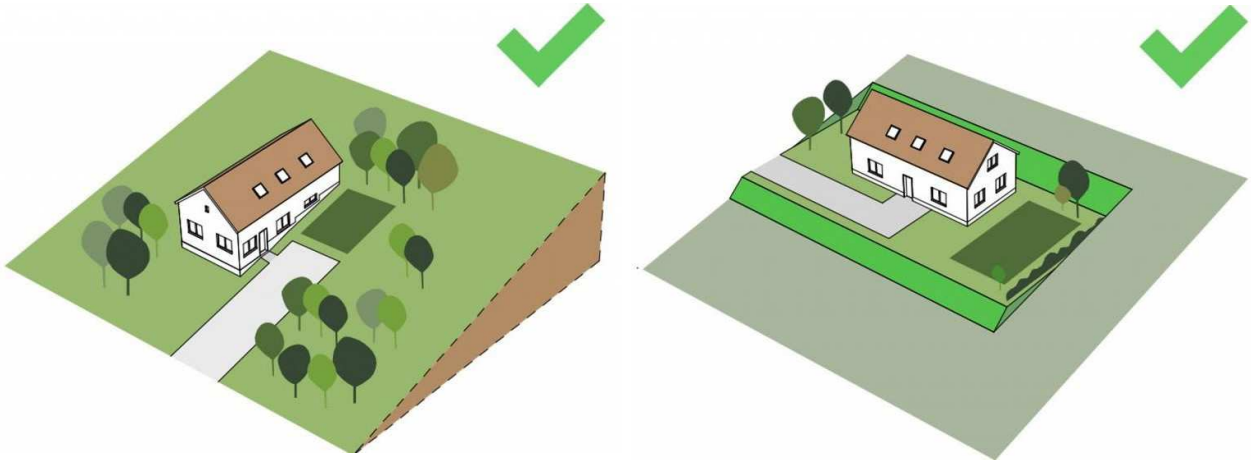

Telepítés

A lakóegység átépítése esetén az előkert méretét az utcaszakaszon kialakultnak megfelelően kell megállapítani. Az utcai homlokzat szélessége keskenyebb telkeken az országos előírások szerinti oldalkert méretének megtartása mellett lehetséges érték, szélesebb telkeken legfeljebb 12,0m lehet.

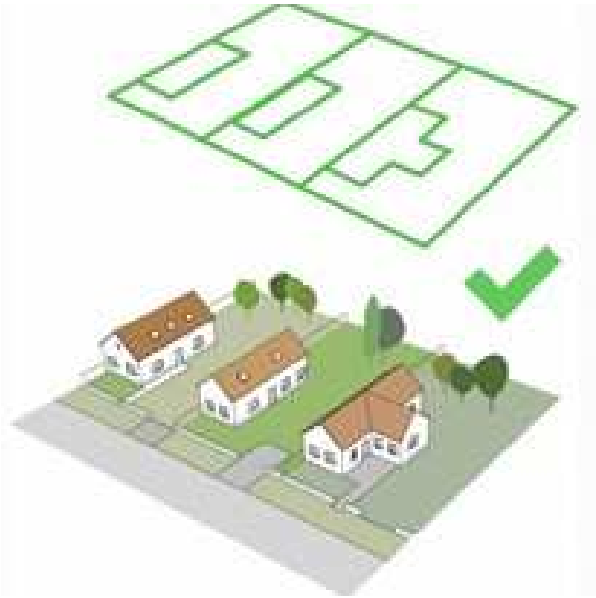

Magasság

Új beépítés esetében az utcaszakaszon meglévő épületek magasságához kell illeszkedjen az építendő épület magassága.

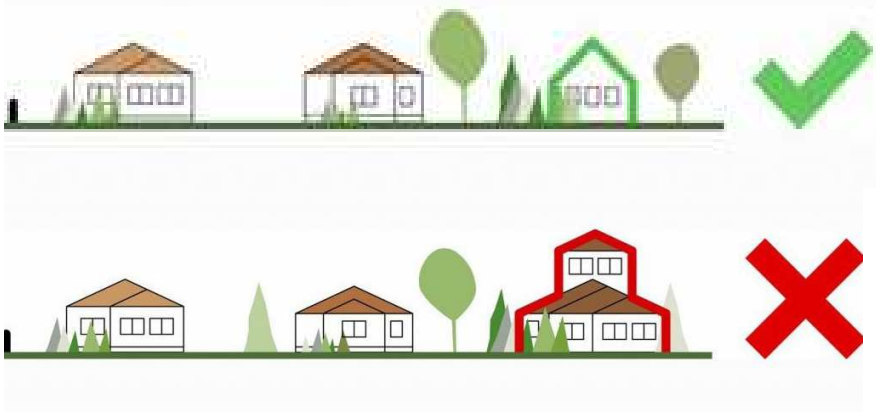

Tetőforma

A tetőforma és a tetőhajlásszög az utcaszakaszon kialakulthoz illeszkedően határozandó meg. Tetőtér beépítés esetén az utcai tetőfelületen legfeljebb 2 síkban fekvő, vagy függőlegesen álló, tetőhéjazattal fedett kiugró ablaképítmény helyezhető el. A tetőhéjazat hagyományos színű cserép lehet.
Nem ajánlott az épület túlzottan tördelt, számtalan tetősíkból összeállított fedése.

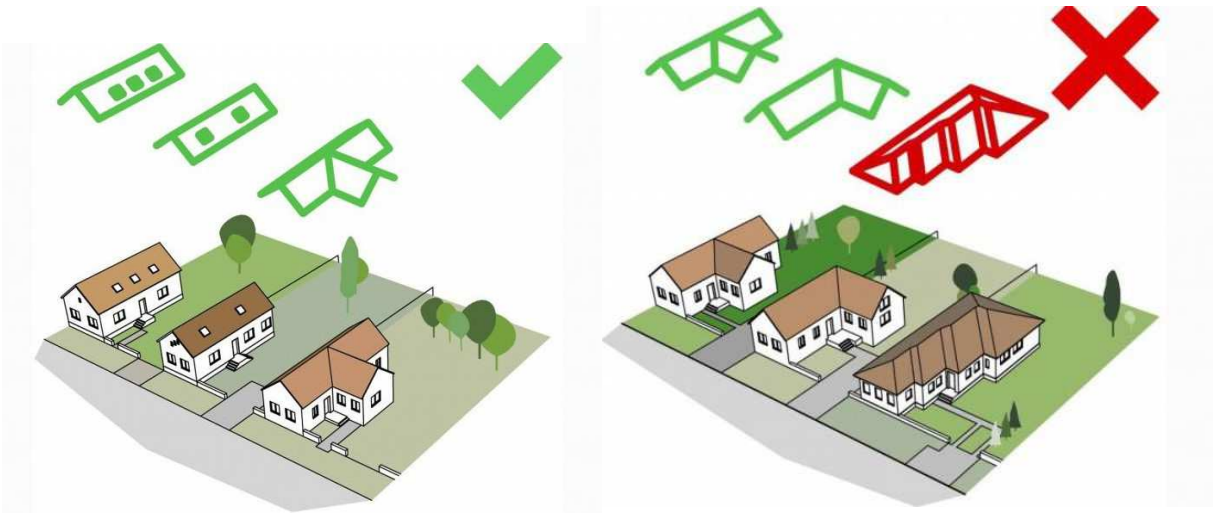

Anyaghasználat, színek

A homlokzaton is az általánosan használt építőanyagokat ajánlott alkalmazni, a lábazattól eltekintve legfeljebb kétféle burkolóanyag használatával. Az élénk, hivalkodó színezés nem engedhető meg.

Kerítések, térfalak

Oszlopos, a lábazat felett áttört kerítés építése ajánlott, új sima vonalú tömör, zárt nem.

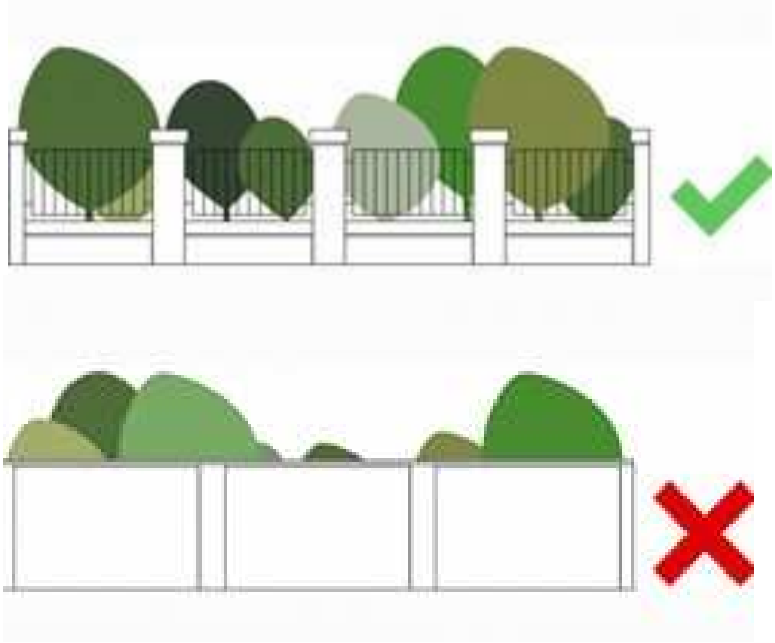

Kertek

Míg a történeti településrészen a hagyományos háromosztatú kertek a jellemzők, addig az átalakuló településrészen a hagyományosak mellett már egyre több olyan kerttel lehet találkozni, ahol a díszkert funkció hangsúlyosabb, az állattartás, baromfiudvar hiányzik, kisebb a veteményes kerti rész, és gyakran hiányzik a jól elkülöníthető gyümölcsös.
A kert fontos része az intimitás és reprezentativitás közti összhang megteremtése, a lakók igényének kielégítése, miszerint inkább díszítő vagy inkább haszoncélok vezérlik kialakítását. A díszes kertrészbe bátran válasszunk évelőket, hagymásokat, egynyáriakat - bódítóan illatozó petúniát, muskátlikat, legényvirágot, nőszirmot, szarkalábat - amelyeket kis cserjékkel, esetleg örökzöldekkel kiegészítve tehetünk még mutatósabbá. A megfelelő összhang megteremtésére figyeljünk a fajok választásakor, de ne féljünk a színes virágkavalkád kialakításától se. Egy szép előkert lehet kissé homogén színösszeállítású, de egyben változatos is, illetve lehet egymással harmonizáló, de mégis nagyon eltérő színű is. Egy szépen rendezett porta nem csak figyelemfelkeltő, hanem gondozójának öröm, felüdülés is, aki nem csak a munkát látja benne, hanem lelkesedéssel műveli és ápolja.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A beépítésre nem szánt területek nagy részét a szántóföldek teszik ki. Lócs esetében nincs természetvédelmi oltalom alatt álló terület. A falu igazgatási területén nagyon alacsony az erdők, gyepek aránya. A patakokat kísérő vegetáció értéke ezért különösen is jelentős, hiszen ökológiai, funkcionális és vizuális szempontból is ezek teszik változatosabbá a beépítésre nem szánt területeket.

ERDŐTERÜLET

A meglévő erdőterületek más művelési ágba (pl. gyep, szántó) történő átváltása nem javasolt. Új erdőterületek kijelölésekor figyelembe kell venni az adott termőhely jellemzőit, értékét, mert bár előnyös a minél több fával borított terület, de a magas vagy jó minőségű termőföldekre nem szükséges erdőt telepíteni.
Ökológiai és településképi szempontból is cél legyen az erdők változatos fajkészletének fenntartása, biztosítása, szükség esetén elősegítése. A diverz, többszintes növényállomány stabilabb életközösség, mint a gyakran egykorú, szinte teljesen azonos fajokból álló. Kiemelten kell kezelni a honosság kérdéskörét. Törekedni kell a területen őshonos fajok, fajták alkalmazására, hiszen ezen növények azok, amelyek a térségben leginkább otthon érzik magukat, alkalmazkodtak a hely klimatikus viszonyaihoz, jól tűrik az időjárási szélsőségeket. Napjainkban sajnos egyre nagyobb gondot okoznak az inváziós, sok esetben egyben idegenhonos fás- és lágyszárú fajok, amelyek egyre nagyobb teret hódítanak. Ezek visszaszorítására nagy figyelmet kell fordítani: megfelelő kezeléssel, fenntartással - védett környezetben lehetőség szerint biológiai módszerek alkalmazásával - időben meg lehet fékezni ezen fajok nagy mértékű terjeszkedését.

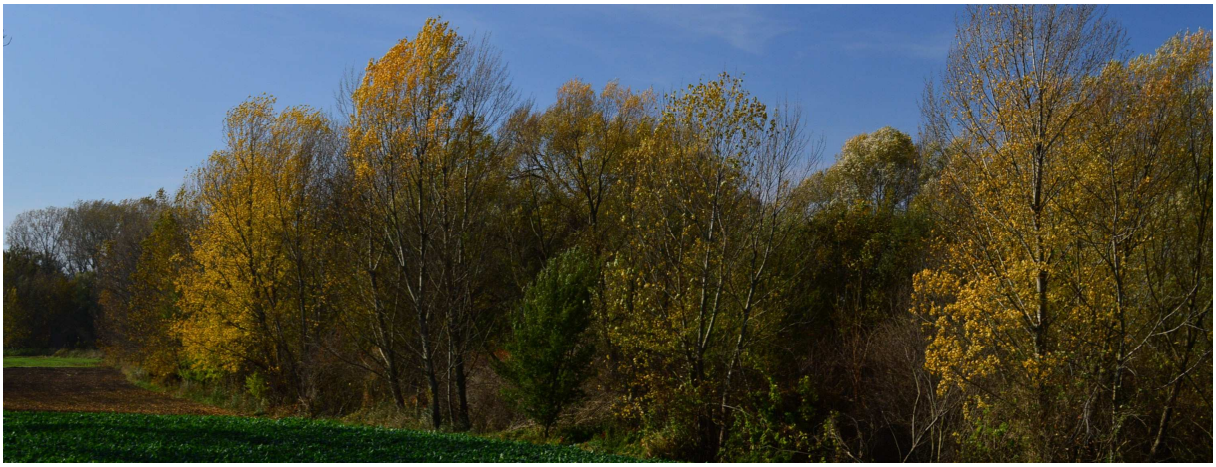

KÜLTERÜLETI FASOROK, MEZŐVÉDŐ SÁVOK, MEZSGYÉK

Településképi szempontból meghatározó képet adnak a karakteres fasorok. Visszaidézik, hűen tükrözik az egykori tájszerkezet, úthálózat fő elemeit. Ökológiai szempontból pedig mikroélőhelyként - búvó-, táplálkozó-, fészkelőhely- funkcionálnak a különféle állatfajok számára. Az utak fásításánál figyelembe kell venni, hogy milyen jellegű közlekedési felületről van szó. Egy forgalmasabb út esetében be kell tartani a közlekedésbiztonsági szempontokat, miközben a megfelelő árnyékolás, díszítés elveit is körültekintően alkalmazzuk. A földutak mentén kicsit nagyobb a szabadság. Egy viszont mindkét esetben közös: az erdőkhöz hasonlóan a fasorok, mezővédő sávok esetében is törekedni kell az őshonos fajok, fajták választására. Kerülni kell az invazív fajok telepítését.
A mezsgyék nem csupán fásszárúakból állnak. Gazdag gyepes aljnövényzet gondoskodik a talaj megfelelő takarásáról. Minden fásítás, mezővédő sáv kedvező mikroökológiát jelent a művelésre nézve is, hiszen felfogják a károkozó szeleket, megvédik a veteményt az esetlegesen beérkező szennyeződésektől és szűkebb környezetben javítják a klimatikus viszonyokat (hőkiegyenlítés, kedvező páratartalom).

GYEPTERÜLETEK (KASZÁLÓ, LEGELŐ, RÉT)

A gyepterületek is különösen értékes, megőrzendő elemei a külterületnek. Ökológiai kiegyenlítőf-unkcióval rendelkeznek ezek is. Fenntartásuk során mérlegelni kell a rendelkezésre álló lehetőségeket, gazdasági viszonykat. A legeltetéssel kezelt gyepek nagyon környezetkímélő módúak lehetnek. Az állatok segítenek a gyepek trágyázásában, a nemkívánatos fásszárúak visszaszorításában. Azonban ügyelni kell a mértékletességre, nem szabad túllelgeltetni a területeket, mert akkor ellentétes irányba is fordulhat a kedvező állapot: a letarolt, lepusztított felszínek kopárokká válhatnak, melyek nem megfelelő vízháztartási viszonyok mellett kiszáradnak, és megindul az erózió folyamata. Ennek elkerülésére a lehető legnagyobb mértékben törekedni kell.
A gyepterületeken hagyományos technológiával szabad gazdálkodni, évente legalább egyszeri kaszálását el kell végezni. A kaszálás és a legeltetés időpontjait a természetvédelem érdekeinek megfelelően kell meghatározni. Meg kell akadályozni a spontán beerdősülést. A gyepterületek nagyrésze védettség alá tartozik, ezért inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással.

KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

Utcák, terek, közparkok, közkertek

Egy település életében kiemelten fontos a közparkok, közkertek, közhasználatú zöldfelületek szerepe. Falun többféle lehetőség adódik a szabadban való időtöltésre, hiszen erre megfelelő alapot nyújt a kert, a közeli erdők, patakok, mégis szükség van a közösségi terekre, amelyek egy része lehetőleg minél „zöldebb” legyen. Lócs közterületi zöldfelületekben igen gazdag. Fontosabb teresedések a templom előtt, a tűzoltó múzeum mellett alakultak ki. Köztéri bútorzat választékban visszafogott. Anyaghasználatuk főként fa, amely megfelelően illeszkedik a település képébe.

Utcák, terek kialakításánál elsődleges szempont az egységes, karakteres utcakép megalkotása. Ennek elérése érdekében igazodjunk a már kialakult arányokhoz. Széles utcakeresztmetszet esetén törekedjünk a minél „zöldebb” kép megteremtésére. A burkolt úttest és járda között igazi felüdülést jelent egy kiterjedt zöldsáv jelenléte. Itt alkalmazhatunk kisebb cserjéket, évelőket, amelyekkel színesíthetjük a látványt. A szűk keresztmetszetű utcákban mindezek elhelyezésére nincs lehetőség, de egy-egy magányosan álló fa - akár a múltból visszamaradt jelölőfák - és a vízelvezető árkok gyepesítése is már-már megoldást jelenthet.

Lócs, a rózsák települése

Sorfák alkalmazása során több tényezőt is figyelembe kell vennünk. Egyrészt fontos ismerni a terület jellegét, tulajdonságait, illetve az ültetendő fafaj igényeit: mennyire tűri a szárazságot, érzékeny-e betegségekre, kórokozókra, vannak-e különleges igényei?

A megfelelő növények kiválasztásánál és alkalmazásánál figyelni kell a közlekedésbiztonsági szempontokra, a légvezetékekre, a földben lévő közművezetékekre, valamint szem előtt kell tartani a szükséges utcai űrszelvényt. Ez utóbbi főként szűk utcák esetében lényeges.
Az egyes utcákban nem csupán dísznövényekből alkothatunk fasorokat, jellegzetes gyümölcsfákból is lehet igényes közterületi kiültetést létrehozni, hiszen minden évszakban más-más képet nyújtanak, virágukkal, lombjukkal, termésükkel, eltérő habitusukkal is díszítenek. Ebben az esetben viszont törekedjünk a fenntartási problémák elkerülésére: ne a legforgalmasabb utcákba telepítsük a sok-sok termést hozó fajokat. A növények kiválasztásánál szempont legyen az ellenállóság kérdése is, hogy az egyes betegségek, kártevők ne okozzanak a fák életében meghatározó károkat. Hasonlóan kertjeinkhez, az utcára is a környéken jellegzetes fajok, tájfajták közül válogassunk.
Az utcafásításoknál azonban kerüljük az örökzöld fenyők túlzott használatát, amitől az utca képe túlzottan ünnepélyes, kissé komor hangulatúvá válhat.

FÉNYSZENNYEZÉS

Napjaink egyre fokozódó jelensége a fényszennyezés, a túlzott ki- és megvilágítás. Az alapvető biztonsági szempontok és a funkcionális szerepkör kielégítése, betöltése mellett egyre hangsúlyosabb az esztétikai élmények képzése is. Ennek során egyre több és több, minél inkább erős fényerejű fényforrásokat alkalmazunk olyan helyeken is, ahol feltétlen szükség nincs rá. A fényszennyezés elsősorban az élővilágot érinti kedvezőtlenül: megzavarja az egyes éjszakai állatok természetes életmódját. Természetesen nem szabad elfeledkeznünk a csillagos égboltról sem, mely túlzott kivilágítás esetén nem élvezhető. Gondoljunk csak nagyvárosainkra, kisvárosaink főként sűrűn beépített részeire, ahol az erős éjszakai fény miatt nem csodálhatjuk az égboltot. Vidéken, faluhelyen mennyivel könnyebb a helyzet, hiszen ott gyérebb beépítéssel, közvilágítással, kevesebb üzlettel arányosan kisebb az éjjeli pluszfény jelenléte. Mindez viszont csak akkor érvényesül, ha megtartjuk a javasolt előírásokat, hiszen a vidéki települések is könnyen átalakulhatnak a városokat jellemző negatív irányba, melynek megelőzése a mi feladatunk.

Kerüljük el az 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmazó hideg, fehér fényű világítást. Ügyeljünk arra is, hogy a világítótestek mindig az aktuálisan megvilágítandó elemre, elemekre irányítsák a fényt, “ne szórják” feleslegesen más irányba. Az utcákat lehetőségeinkhez mérten egyenletesen világítsuk meg, viszonylag kicsi intenzitással. Érdemes a kültéri világítást a használat idejéhez igazítani. Ennek értelmében azon órákban, mikor nagyon kevés, vagy akár elenyésző a használat, sokkal kevesebb fényre van szükség. A fénykibocsátás csökkentésével jelentős megtakarítások érhetők el.

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA:

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés) kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

Szépen felújított régi lakóépületek

Lopott tornácos lakóudvar, hozzáépített pajtával

Felújított régi ház utcai homlokzata és kapui

Udvari homlokzata lopott tornáccal és tetőtéri ablakokkal

Új építésű ház faoszlopos tornáccal

KÖZTERÜLETI ANYAGHASZNÁLAT

A településen alapvetően a faanyagok dominálnak. Mindez a kapukban, kerítésekben, hirdetőtáblák, padok, egyéb közterületi berendezési tárgyak esetében is megjelenik. A fa természetes anyag, harmonikusan ötvözhető mással. Színében egyik legkedveltebb a natúr, az eredeti anyag színe valamilyen védő lakkal lefestve. Egységes utcabútorzat alkalmazása előnyösebbé teszi az arculatot.

KERÍTÉSEK, KAPUK

KERTEK

ZÖLDFELÜLETEK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

IMPRESSZUM

Lócs Község Önkormányzata megbízásából
Készítette:
Godavszky Beáta
Szily Adrien
Varga Dalma
Felülvizsgálta:
Karácsony Sára
Szalai Péter

Fotó:

Godavszky Beáta, Szily Adrien
Karácsony Sára, Szalai Péter
Lócs község honlapja, Googlemaps adatai, E-közmű adatai

Lócs, 2017. (Felülvizsgálva 2022.)